

Inventarisatie van de flora van de Allemanskamp in 2003

en een vergelijking met een inventarisatie van 1989

Gerrit Bax, Dirk Prins en Johan Peters

Locatie van de Allemanskamp

De Allemanskamp is een natuurreservaat van Staatsbosbeheer. Het is een blauwgrasland in de Gelderse Vallei, gelegen aan de N224 tussen De Klomp en Scherpenzeel. Het westelijk deel heeft de Amersfoortcoördinaten 166-452, het oostelijk deel 167-452. Het terrein is ± 3 ha groot en vormt een rechthoek. Aan de noordzijde wordt het terrein begrensd door hoog opgaand struikgewas en aan de zuidzijde door een rij knotwilgen en een sloot. De westzijde ligt aan de N224 en de oostzijde eindigt bij een sloot. Rondom de Allemanskamp liggen percelen met intensieve veeteelt en akkerbouw – vooral maïs.

Voor een overzicht van de geschiedenis, de geomorfologie en de hydrologie zie het Rapport van Staatsbosbeheer: Vegetatiekartering van het natuurreservaat Allemanskamp 1995 (Hoegen & Frielink, 1997).

Doel van het onderzoek

De Allemanskamp is een blauwgrasland, dat in de Gelderse Vallei en elders een zeer zeldzame en bijzondere biotoop is. In 1989 is het reservaat geïnventariseerd op planten door de Plantenwerkgroep van de KNNV afd. Wageningen e.o. (Prins, 1991). Het leek de Plantenwerkgroep aardig na 14 jaar dit unieke blauwgrasland opnieuw op planten te inventariseren. Twee auteurs van dit rapport waren ook betrokken bij het onderzoek in 1989 zodat een goede vergelijking tussen 1989 en 2003 mogelijk zou zijn. Staatsbosbeheer gaf de leden van de Plantenwerkgroep toestemming het terrein, dat voor het publiek gesloten is, te betreden.

Werkwijze bij het onderzoek

De Allemanskamp is geïnventariseerd op planten door 5 leden van de Plantenwerkgroep op 7 mei, 12 juni en 16 juli 2003.

Wij hebben alleen het blauwgrasland bekeken en niet de bomen en struiken en de slootrand rondom het terrein. Dit is in 1989 wel gedaan en nu door tijdsgebrek niet. Hierdoor hebben wij een aantal bos- en oeverplanten niet gevonden die wel op de lijst van 1989 voorkomen.

Een deel van het terrein is twee jaar geleden afgeplagd, namelijk een strook van omstreeks 8 meter breed langs het grootste gedeelte van de zuidgrens van het terrein. Dit is te zien aan de lagere en meer open vegetatie in dit gebied. We hebben bij de inventarisatie geen onderscheid gemaakt tussen het niet en het kortgeleden wel afgeplagde deel, maar wij zagen wel enkele verschillen.

In dit rapport zijn de wetenschappelijke en de Nederlandse namen van planten gebruikt volgens de Heukels' Flora van Nederland (1996) aangevuld met de door van der Meijden toegelichte NIBI (Nederlands Instituut voor Biologie) richtlijnen 1998.

Als Rode lijst is gebruikt de "nieuwe" Rode Lijst van Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland (van der Meijden e.a. 2000). Deze lijst is nog niet officieel aanvaard maar het leek ons juist deze te gebruiken in plaats van de "oude" Rode Lijst van 1990 die gebruikt is in de Heukels' Flora van Nederland (1996). In de Rode Lijst 1990 werden

onderscheiden de categorieën 0, 1, 2, 3, en 4. In de Rode Lijst 2000 wordt dit: verdwenen, ernstig bedreigd, bedreigd, kwetsbaar en gevoelig.

Schatting van het aantal planten en vergelijking met 1989

Bij de inventarisatie is een ruwe schatting gemaakt van het aantal planten dat er voorkwam. Een soort die met slechts enkele exemplaren voorkomt is zeldzaam genoemd. In de tabel: R (rare-zeldzaam). Op meerdere plaatsen (hier en daar) voorkomend is aangegeven met een O (occasional); veel en zeer veel aanwezig aangegeven met A resp. D (algemeen en dominant). Dit is een grove indeling maar geeft toch wel een goede indruk van de eventuele zeldzaamheid.

In 1989 is een wat andere aantalschatting gebruikt. Wij hebben deze in de tabel aangepast aan de methode van 2003.

1989 zeldzaam en zeer zeldzaam is in 2003: R – zeldzaam

1989 vrij talrijk is in 2003: O – hier en daar

1989 talrijk is in 2003: A – algemeen

1989 zeer talrijk is in 2003: D – dominant

In de tabel is aangegeven of de soort in 1989 minder, meer of evenveel aanwezig was.

In 2003 vonden wij 97 plantensoorten en in 1989 waren er 132 soorten.

15 soorten waren nieuw in 2003.

50 soorten staan niet op de lijst van 2003 en wel op die van 1989. Dit zijn voornamelijk bosplanten en planten van slootkanten zoals wilgen, stekelvarens, vlieren; Gewone engelwortel, Holpijp en Gewone dotterbloem.

Het viel ons op dat het aantal planten en soorten in het door ons onderzochte blauwgraslandgebied tussen 1989 en 2003 niet erg veel veranderd is.

Er is wel een toename van o.a. Gewoon- en Moerasstruisgras, Tweerijige zegge en Bleke zegge en vooral van de Lidrus – typisch voor natte hooilanden.

Minder gunstig lijkt de toename van Gestreepte witbol en van het Riet – voedselrijker?

De meeste nieuwe soorten kwamen slechts sporadisch voor en het zijn geen bijzondere planten. Straatgras, Knolrus en Witte klaver waren in een wat groter aantal nieuw aanwezig. Toch een aanwijzing voor meer voedselrijkdom?

Helaas zijn de Bevertjes, de Echte koekoeksbloem en de Egelboterbloem afgenomen, maar nog wel veel aanwezig.

Al met al dus geen duidelijke achteruitgang van typische blauwgraslandsoorten in de laatste 14 jaar.

Rodelijstsoorten en orchideeën

Het is uitzonderlijk dat op een zo klein terrein zoveel, namelijk 14 soorten van de Rode Lijst 2000 voorkomen (zie de tabel). Er zijn 4 gevoelige soorten, 7 kwetsbare soorten en 3 bedreigde soorten aangetroffen. Er zijn 5 soorten orchideeën gevonden, waarvan er 3 op de Rode Lijst staan en 3 zeggen van de Rode Lijst.

Alle Rodelijstsoorten zijn gevonden in km-hok 166-452 en in het km-hok 167- 452 vonden wij ook bijna alle Rodelijstsoorten behalve de *Grote keverorchis* en de *Welriekende nachtorchis*. Deze beide orchideeën kwamen slechts sporadisch voor. De Grote keverorchis met 2 exemplaren en de Welriekende nachtorchis met slechts 1 plant. In 1989 was ook de eerste zeer zeldzaam, maar de Welriekende nachtorchis kwam toen op meerdere plaatsen voor.

De meest voorkomende orchidee is de *Gevlekte orchis* met meer dan 500 exemplaren. Van de *Rietorchis* zagen wij enkele tientallen exemplaren (geen Rodelijstsoort meer) en enkele exemplaren van de ondersoort *Gevlekte rietorchis* (Juni-orchis). In het afgeplagde deel zagen wij geen orchideeën.

In 2002 is er een Floronexcursie geweest in km-hok 166-452 (Vuik 2003). De Rodelijstsoorten die zij toen in de Allemanskamp vonden komen vrijwel overeen met wat

wij vonden. Dit geldt ook voor het deel van de Allemanskamp in km-hok 167-452 dat zij toen op aandachtssoorten hebben bekeken. Alleen het Geelhartje vonden zij toen niet, omdat het (nog) niet bloeide? Wij vonden enkele tientallen exemplaren, bloeiend in beide km-hokken in het afgeplagde deel.

In 1979 (10 jaar vóór de inventarisatie van 1989) zijn de orchideeën in de Allemanskamp geteld door Staatsbosbeheer (Prins 1991). De Gevlekte orchis kwam toen evenveel voor als thans. De Rietorchis kwam toen meer voor dan nu, maar is sinds 1989 niet duidelijk achteruitgegaan. In 1979 waren er nog 35 Grote keverorchissen en 25 Welriekende nachtorchissen en nu nog slechts een enkel exemplaar. In 1989 was er ook van deze soorten al een duidelijke achteruitgang.

De *Moeraswespenorchis* werd in 1979 niet gevonden. In 1988 waren er 35 exemplaren en in 1989 geen enkel (Prins, 1991). Ook nu in 2002 en 2003 werd deze niet aangetroffen. Deze kwetsbare plant bloeit niet ieder jaar, maar lijkt nu toch wel verdwenen.

We mogen concluderen dat het met de Gevlekte orchis nog heel goed gaat, maar dat de andere orchideeën helaas sterk achteruit gaan of (vrijwel) verdwenen zijn.

Van de *Bevertjes* zegt Weeda (Weeda e.a., 1985-1994) dat het de bekroning van geslaagd beheer is als het met dit gras goed gaat. Het is in de Allemanskamp wel achteruitgegaan, maar nog wel op verschillende plekken veel en bloeiend aanwezig. In Nederland is deze soort 85% achteruitgegaan (1999 vergeleken met 1935).

Voor de *zeggen* zie de volgende paragraaf.

De *Spaanse ruiter*, een kenmerkende blauwgraslandplant, troffen wij vrij veel aan in een deel van het niet afgeplagde gebied. Deze kwetsbare soort is in Nederland 80 % verminderd maar in de Allemanskamp niet duidelijk achteruitgegaan. Deze plant komt nu vrijwel alleen nog voor in natuurreservaten.

Van het in Nederland voor 70% achteruitgegaane *Kamgras* zagen wij nog enkele tientallen planten op verschillende plaatsen.

De halfparasiet, de *Stijve ogentroost*, stond in 1990 nog niet op de Rode Lijst en nu wel. Hoewel deze plant nog wel algemeen voorkomt is hij toch 85% achteruit gegaan, maar in de Allemanskamp in 14 jaar gelukkig niet verminderd, althans in het afgeplagde deel. Bij ons eerste bezoek vonden wij sporadisch een *Klokjesgentiaan*, later zagen wij enige honderden planten in bloei, in het niet afgeplagde deel. We vonden geen eitjes van het Gentiaanblauwtje.

Van *Geelhartje*, een zeldzame plant van onbemeste grond, zagen wij enkele tientallen planten op drie verschillende plaatsen in het afgeplagde gebied. In de Allemanskamp is deze sinds 1989 niet achteruitgegaan. Verder in Nederland een achteruitgang van 65%. Het *Borstelgras* vonden wij niet, terwijl het in 1989 nog vrij talrijk aanwezig was. Ook Vuik vond het in 2002 niet. Het stond niet op de Rode lijst in 1990 en is nu op de Rode Lijst gevoelig en is 70% achteruitgegaan. Mogelijk in de Allemanskamp verdwenen doordat het biotoop toch minder schraal is dan tevoren of wellicht is het Borstelgras overwoekerd door de hoge vegetatie – maar ook in het afgeplagde deel vonden wij deze niet.

De *Blauwe knoop*, in 1990 nog niet op de Rode Lijst en nu gevoelig, is een typische blauwgraslandplant. Ze gaat in Nederland sterk achteruit en komt nog voornamelijk in de pleistocene streken voor. Wij troffen deze nu, evenals in 1989, massaal aan, in het niet afgeplagde gebied.

Ook de *Kleine valeriaan* stond in 1990 nog niet op de Rode Lijst. Deze is in Nederland zeer zeldzaam, maar komt wat meer voor in blauwgraslanden in de pleistocene streken. Wij troffen enkele tientallen planten aan en er bleek geen achteruitgang sinds 1989. Dat wij zoveel zeldzame planten aantreffen, die in de Allemanskamp sinds 1989 niet achteruitgegaan zijn en die verder in Nederland sterk afnemen, wijst op een goed beheer.

Verdere vermeldenswaardige planten en associaties

Veenpluis was in 1989 talrijk aanwezig (Prins, 1991). In 2002 was er een klein aantal (Vuik, 2003) en in 2003 zagen wij van deze toch wel opvallende plant slechts een enkel exemplaar. Hoewel in blauwgraslanden Veenpluis meestal niet in grote aantallen aanwezig is, maar wel verspreid tussen zeggen hier en daar voorkomt, hadden wij deze in de Allemanskamp toch in grotere aantallen verwacht. Er is dus toch sprake van achteruitgang waarschijnlijk door verdroging. Ook het dominant zijn van *Gewoon struisgras* en de toename hiervan kan wijzen op verdroging.

Typisch voor een blauwgrasland is het dominant zijn van de *Blauwe zegge*. In de Allemanskamp zagen wij dit zowel in 1989 als nu.

Ook de *Geelgroene zegge* en de *Dwergzegge* troffen wij zeer veel aan. Dat de Dwergzegge in 1989 niet vermeld is, is waarschijnlijk een kwestie van nomenclatuur. Dat de *IJle-*, *Blaas-* en *Pluimzegge* nu niet gevonden zijn is het gevolg van het niet inventariseren van het bosgedeelte en de slootrand.

Het is verheugend dat de drie zeldzame zeggen (Rodelijstsoorten), *Blonde-*, *Bleke-* en *Vlozegge* nu, evenals in 1989, nog veel voorkwamen. De Bleke zegge is zelfs toegenomen sinds 1989. Alle drie zijn typisch voor blauwgraslanden, maar er zijn niet veel plekken meer waar zij gezamenlijk veel voorkomen.

Van de *Waterpunge* troffen wij twee bloeiende exemplaren aan in het afgeplagde zuidelijke deel. Zij is een vrij algemene duinplant, maar is in onze regio een zeer zeldzame plant van natte moerassige grond.

De vrij zeldzame, sterk achteruitgaande *Schildereprijs* was een leuke vondst.

Enige malen is in bovengenoemde tekst vermeld dat een bepaalde plant typisch was voor een blauwgrasland. Wij vonden ook associaties (gemeenschappen) die typisch zijn voor een blauwgrasland en voor een moerassig gebied, zoals voorkomen in het natuurreservaat de Allemanskamp.

De Associatie Blauwgrasland (*Cirsio dissecti-Molinietum*) (Weeda e.a., 2002, Schaminée e.a., 1996) heeft als kensoorten de Spaanse ruiter en de Blonde zegge, die wij beide veel vonden in het niet afgeplagde deel. Ook begeleidende soorten als Blauwe zegge, Blauwe knoop, Moerasstruisgras, Pijpenstrootje, Zwarte zegge, Egelboterbloem en Gewoon reukgras hebben wij veel aangetroffen.

Carexsoorten treden alle met hoge presentatie op in deze associatie (Schaminée e.a. 1996). Ook wij zagen dit. Weeda (Weeda e.a., 2002) schrijft dat de Klokjesgentiaan, die vroeger in de Blauwgrasland-associatie gewoon was, nu een sporadische verschijning is. Wij vonden er gelukkig nog veel in het niet afgeplagde deel.

Minder dan een duizendste van de vroegere oppervlakte aan blauwgrasland is nog aanwezig, maar de snippertjes reservaat, die bewaard gebleven zijn, hebben nog steeds een aanzienlijke verscheidenheid in soorten (Weeda e.a.2002). Een reden te meer om zuinig te zijn op de Allemanskamp.

Een tweede opvallende associatie, die we in de Allemanskamp willen noemen, is de Veldrus-associatie (*Crepido-Juncetum acutiflori*) (Weeda e.a., 2002). Deze is gekenmerkt door de combinatie van Veldrus met soorten van vochtig, matig voedselrijk grasland. De Veldrus is hier aspectbepalend – de naamgevende soort. Ook in de Allemanskamp is één van de eerste dingen die opvallen, dat de Veldrus zo dominant aanwezig is, met name in het niet afgeplagde deel. Ook de begeleidende soorten uit deze associatie zijn alle veel aanwezig zoals o.a. Moerasrolklaver, Kale jonker, Lidrus, Ruw walstro, Grote ratelaar, Echte koekoeksbloem, Knoopkruid, Kamgras, Klokjesgentiaan en Gevlekte orchis.

De Veldrusassociatie komt o.a. voor op plaatsen waar ondiep, min of meer zuur, grondwater afstroomt, vooral in natuurreservaten; zelden op grote oppervlakten. Ook deze associatie maakt de Allemanskamp waardevol, hoewel deze ook deels een indicatie is voor minder gunstige omstandigheden. Bij dit laatste denken we aan soorten als Gestreepte witbol, Riet, Moerasspirea en Grote wederik die voedselrijkdom indiceren en Moerasspirea en Gewone waternavel die zure invloeden aanduiden. Wegens het

ontbreken van oude opnamen kunnen Weeda e.a. (2002) geen uitspraak doen over voor- of achteruitgang van deze associatie.

Er is geen uitgebreide vergelijking gemaakt met de vegetatiekartering van 1995 (Hoegen & Frielink, 1997) omdat de onderzoeken niet goed vergelijkbaar zijn – een geheel andere opzet. Wel is de situatie van enkele opvallende planten te vermelden:

De Geelgroene zegge is sterk toegenomen passend bij de Associatie Blauwgrasland – gunstig. De Moeraswespenorchis ontbrak ook in 1995. Het Veenpluis is toen wel gevonden. Geelhartje vonden zij op één plaats en wij op meerdere. De Grote keverorchis en de Welriekende nachtorchis waren ook al in 1995 zeer zeldzaam. De Brede orchis zou in 1995 op twee plaatsen gevonden zijn (enkele tientallen exemplaren). In 1989 en 2003 vonden wij deze niet en Vuik in 2002 evenmin – waarschijnlijk het gevolg van determinatieproblemen. Dit wordt gesteund door een opmerking elders in de Vegetatiekartering (Hoegen & Frielink, 1997) dat in 1976 de Brede orchis al verdwenen was en ook in 1979 werd deze niet gevonden (Prins, 1991). Het Borstelgras was in 1995 nog wel aanwezig. De Klokjesgentiaan, de Gevlekte orchis en de Blauwe knoop waren in 1989, 1995 en 2003 zeer veel aanwezig en gelukkig niet duidelijk afgenomen. Ook dit wijst op een goed beheer en nog niet op al te erge verdroging, vermesting en/of verzuiving.

Conclusies en beheersadviezen

De Allemanskamp is als een fraai blauwgrasland een zeldzame biotoop die het verdient goed beschermd te worden ook al is het oppervlak maar klein.

De eerste indruk van onze inventarisatie is dat de soortenrijkdom en aantallen planten in 14 jaar niet duidelijk achteruitgegaan zijn. Toch zijn er wel enkele minpunten die aandacht vragen. Alleen met de Gevlekte orchis gaat het goed. De andere orchideeën zijn sterk achteruitgegaan of verdwenen. Het bijna verdwijnen van Veenpluis en de toename van Gewoon struisgras zou kunnen wijzen op enige verdroging. De toename van Gestreepte witbol en Riet en het verdwijnen van Borstelgras op toename van voedselrijkdom. Daar tegenover staat dat de vele Rodelijstsoorten wijzen op een nog zeer waardevol natuurreservaat en dat deze Rodelijstsoorten over het algemeen in 14 jaar niet achteruitgegaan zijn wijst op een goed beheer (zie ook de opmerking bij de Bevertjes in de paragraaf over de Rodelijstsoorten).

Verdroging en verzuring of vermesting behoren echter, gezien de ligging temidden van intensief agrarisch beheerde landerijen, een blijvend punt van aandacht te zijn, daar ze ongetwijfeld op den duur een negatieve invloed zullen (blijven) uitoefenen. Voorkómen moet worden dat er op een gegeven moment van een definitief ongunstige situatie sprake is – een “point of no return”.

Twee jaar geleden is een deel van het terrein afgeplagd. Het viel ons op dat daar de vegetatie veel lager en meer open was. De in het niet afgeplagde deel dominante Veldrus ontbrak in het afgeplagde deel. Maar een aantal bijzondere planten kwam alleen voor in het afgeplagde deel zoals Bleke zegge, Geelhartje, Stijve ogentroost en Kamgras.

In het hoge “Veldrusgebied” kwamen sommige planten voor die niet of nauwelijks in het afgeplagde deel gevonden werden zoals Spaanse ruiter, Klokjesgentiaan, Blonde zegge en Gevlekte orchis. Één van onze adviezen is dan ook gefaseerd afplaggen.

Het is aangewezen éénmaal per jaar te maaien en niet vóór eind augustus, ook in verband met de zeldzame late bloeiërs zoals Klokjesgentiaan en Blauwe knoop.

We spreken de hoop uit dat bij een volgende inventarisatie de blauwgraslandplanten niet verder achteruitgegaan zijn en dat het gebied o.a. door enige uitbreiding en/of “buffering” met omliggende stukken land en een wat verbeterd waterregiem veilig gesteld kan worden.

Literatuur

- Hoegen, A.C. & B.J. Frielink. 1997. Vegetatiekartering van het natuurreservaat Allemanskamp 1995. Staatsbosbeheer Regio Rivierenland en Veluwe-Achterhoek, Heesch/Brummen.
- Meijden, R. van der. 1996. Heukels' Flora van Nederland. Wolters – Noordhoff Groningen. Ed.22.
- Meijden, R. van der. 1998. De spelling van Nederlandse plantennamen volgens NIBI – richtlijnen. *Gorteria* 24: 33.
- Meijden, R. van der, B. Odé, C.L.G. Groen, J.-P.M. Witte & D. Bal. 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. *Gorteria* 26: 85.
- Prins, D. 1991. Planteninventarisatie blauwgraslandreservaat Allemanskamp in 1989. *Eemvallei*, 1(2): 57-63.
- Schaminée, J. H. J., A. H. F. Stortelder, & E. J. Weeda 1996. De vegetatie van Nederland. Deel 3. Opulus Press. Uppsala.Leiden.
- Vuik, W. 2003. Persoonlijke mededeling. Floron streeplijsten 2002. Stichting Floron Leiden.
- Weeda, E. J., J. H. J. Schaminée, L. van Duuren, S.M. Hennekens, A.C. Hoegen & A. J. M. Jansen. 2002. Atlas van Plantengemeenschappen in Nederland. Deel 2. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Weeda, E. J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra. 1985-1994. Nederlandse Oecologische Flora. Deel 1-5. IVN, VARA, VEWIN.

Overzicht van alle planten gevonden in de Allemanskamp in 2003 en 1989

03 = gevonden in 2003

D = dominant, A = algemeen, O = hier en daar, R = zeldzaam

89 = gevonden in 1989

< = in 1989 minder dan in 2003, > = in 1989 meer dan in 2003, = betekent onveranderd

RL = komt voor op de Rode Lijst 2000

GE = gevoelig, KW = kwetsbaar, BE = bedreigd, EB = ernstig bedreigd

Ab = Abundantie van Rodelijstsoorten

A = 1, B = 2-5, C = 6-25, D = 26-50, E = 51-500, F = 500-5000

km = kilometerhok, 1 = voorkomend in km hok 166-452, 2 = voorkomend in km hok 167-452

T = genoemd of besproken in de tekst

| Wetenschappelijke naam | Nederlandse naam | 03 | 89 | RL | Ab km | T |
|--------------------------------------|-----------------------------|----|----|----|-------|---|
| <i>Agrostis canina</i> | Moerasstruisgras | A | < | | | x |
| <i>Agrostis capillaris</i> | Gewoon struisgras | D | < | | | x |
| <i>Agrostis stolonifera</i> | Fioringras | O | = | | | |
| <i>Ajuga reptans</i> | Kruipend zenegroen | O | = | | | |
| <i>Alnus glutinosa</i> | Zwarte els | O | = | | | |
| <i>Alnus x pubescens</i> | Bastaard Zwarte x Witte els | R | | | | |
| <i>Alopecurus pratensis</i> | Grote vossenstaart | O | = | | | |
| <i>Angelica sylvestris</i> | Gewone engelwortel | | O | | | X |
| <i>Anthoxanthum odoratum</i> | Gewoon reukgras | D | = | | | x |
| <i>Arrhenatherum elatius</i> | Glanshaver | O | = | | | |
| <i>Athyrium filix-femina</i> | Wijfjesvaren | | R | | | |
| <i>Briza media</i> | Bevertjes | O | > | KW | E1,2 | X |
| <i>Calamagrostis canescens</i> | Hennegras | O | = | | | |
| <i>Caltha palustris ss palustris</i> | Gewone dotterbloem | | O | | | x |
| <i>Calystegia sepium</i> | Haagwinde | | O | | | |
| <i>Cardamine hirsuta</i> | Kleine veldkers | R | | | | |
| <i>Cardamine pratensis</i> | Pinksterbloem | A | < | | | |
| <i>Carex acuta</i> | Scherpe zegge | | O | | | |
| <i>Carex disticha</i> | Tweerijige zegge | O | < | | | X |
| <i>Carex hostiana</i> | Blonde zegge | O | = | BE | E1,2 | X |

| | | | | | | |
|---------------------------------|-------------------------------------|----|----|----|----------|---|
| Carex nigra | Zwarte zegge | O | = | | | X |
| Carex oederi ss oederi | Dwergzegge | O | | | | x |
| Carex oederi ss oedocarpa | Geelgroene zegge | A | < | | | x |
| Carex pallescens | Bleke zegge | O | < | KW | C1,2 | X |
| Carex panicea | Blauwe zegge | D | = | | | X |
| Carex paniculata | Pluimzegge | | R | | | x |
| Carex pulicaris | Vlozegge | O | = | BE | E1,2 | X |
| Carex remota | IJle zegge | | O | | | X |
| Carex vesicaria | Blaaszegge | | R | | | x |
| Centaurea jacea | Knoopkruid | A | < | | | X |
| Cerastium fontanum | Gewone hoornbloem | | O | | | |
| Chamerion angustifolium | Wilgenroosje | | O | | | |
| Cirsium dissectum | Spaanse ruiter | O | = | KW | E1,2 | X |
| Cirsium palustre | Kale jonker | O | = | | | x |
| Cirsium vulgare | Speerdistel | | O | | | |
| Corydalis claviculata | Rankende helmblom | | O | | | |
| Crataegus monogyna | Eenstijlige meidoorn | | O | | | |
| Wetenschappelijke naam | Nederlandse naam | 03 | 89 | RL | Ab km | T |
| Cynosurus cristatus | Kamgras | O | = | GE | E1,2 | X |
| Dactylis glomerata | Kropaar | O | = | | | |
| Dactylorhiza maculata | Gevlekte orchis | A | = | KW | F1,2 | X |
| Dactylor. majalis ss praeterm | Rietorchis | O | = | | | x |
| Dactylor. majalis var. junialis | Gevlekte rietorchis Juniororchis | R | | | | |
| Danthonia decumbens | Tandjesgras | O | = | | | |
| Deschampsia cespitosa | Ruwe smele | O | > | | | |
| Dryopteris carthusiana | Smalle stekelvaren | | O | | | |
| Dryopteris dilatata | Brede stekelvaren | | O | | | |
| Dryopteris filix-mas | Mannetjesvaren | | R | | | |
| Eleocharis palustris | Gewone waterbies | R | | | | |
| Elytrigia repens | Kweek | O | = | | | |
| Epipactis palustris | Moeraswespenorchis | | R | KW | | X |
| Equisetum fluviatile | Holpijp | | O | | | X |
| Equisetum palustre | Lidrus | A | << | | | X |
| Eriophorum angustifolium | Veenpluis | R | A | | | x |
| Euphrasia stricta | Stijve ogentroost | O | = | GE | E1,2 | x |
| Festuca ovina | Schapengras | | O | | | |
| Festuca pratensis | Beemdlangbloem | O | = | | | |
| Festuca rubra | Rood zwenkgras | O | = | | | |
| Filipendula ulmaria | Moerasspirea | A | = | | | |
| Fraxinus excelsior | Gewone es | | O | | | |
| Galeopsis tetrahit | Gewone hennepnetel | | O | | | |
| Galinsoga parviflora | Kaal knopkruid | | R | | | |
| Galium aparine | Kleefkruid | | O | | | |
| Galium palustre | Moeraswalstro | O | = | | | |
| Galium uliginosum | Ruw walstro | O | > | | | x |
| Gentiana pneumonanthe | Klokjesgentiaan | O | = | GE | E1,2 | X |
| Glyceria fluitans | Mannagras | O | < | | | |
| Heracleum sphondylium | Gewone berenklauw | | R | | | |
| Holcus lanatus | Gestreepte witbol | A | < | | | x |
| Humulus lupulus | Hop | | A | | | |
| Hydrocotyle vulgaris | Gewone waternavel | O | = | | | |
| Hypochaeris radicata | Gewoon biggenkruid | O | = | | | |
| Iris pseudacorus | Gele lis | O | = | | | |
| Juncus acutiflorus | Veldrus | D | = | | | X |

| | | | | | | |
|--------------------------------------|-----------------------------|----|----|----|----------|---|
| <i>Juncus articulatus</i> | Zomprus | O | = | | | |
| <i>Juncus bulbosus</i> | Knolrus | O | | | | x |
| <i>Juncus effusus</i> | Pitrus | O | > | | | |
| <i>Juncus conglomeratus</i> | Biezenknoppen | O | > | | | |
| <i>Juncus x kern-reichgeltii</i> | Bastaard PitrusxBiezenknop. | O | | | | |
| <i>Leontodon autumnalis</i> | Vertakte leeuwentand | | O | | | |
| <i>Leucanthemum vulgare</i> | Gewone margriet | O | = | | | |
| <i>Linum catharticum</i> | Geelhartje | O | = | KW | D1,2 | X |
| <i>Listera ovata</i> | Grote keverorchis | R | = | KW | B1 | x |
| <i>Lonicera periclymenum</i> | Wilde kamperfoelie | | O | | | |
| <i>Lotus corniculatus var. corn.</i> | Gewone rolklaver | R | | | | |
| <i>Lotus pedunculatus</i> | Moerasrolklaver | A | < | | | x |
| <i>Luzula multiflora s.l.</i> | Veelbloemige veldbies s.l. | O | = | | | |
| <i>Lychnis flos-cuculi</i> | Echte koekoeksbloem | O | > | | | x |
| <i>Lysimachia vulgaris</i> | Grote wederik | A | = | | | |
| <i>Lythrum salicaria</i> | Grote kattenstaart | O | = | | | |
| <i>Mentha arvensis</i> | Akkermunt | R | | | | |
| Wetenschappelijke naam | Nederlandse naam | 03 | 89 | RL | Ab km | T |
| <i>Molinia caerulea</i> | Pijpenstrootje | A | = | | | |
| <i>Nardus stricta</i> | Borstelgras | | O | GE | | x |
| <i>Phalaris arundinacea</i> | Rietgras | | O | | | |
| <i>Phleum pratense ss pratense</i> | Timoteegras | O | = | | | |
| <i>Phragmites australis</i> | Riet | A | < | | | x |
| <i>Plantago lanceolata</i> | Smalle weegbree | A | = | | | |
| <i>Platanthera bifolia</i> | Welriekende nachtorchis | R | > | BE | A1 | X |
| <i>Poa annua</i> | Straatgras | O | | | | x |
| <i>Poa palustris</i> | Moerasbeemdgras | | O | | | |
| <i>Poa trivialis</i> | Ruw beemdgras | A | < | | | |
| <i>Potentilla erecta</i> | Tormentil | O | > | | | |
| <i>Potentilla palustris</i> | Wateraardbei | | O | | | |
| <i>Prunella vulgaris</i> | Gewone brunel | R | > | | | |
| <i>Prunus avium</i> | Zoete kers | | O | | | |
| <i>Prunus padus</i> | Vogelkers | | A | | | |
| <i>Prunus serotina</i> | Amerikaanse vogelkers | | R | | | |
| <i>Quercus robur</i> | Zomereik | R | = | | | |
| <i>Ranunculus acris</i> | Scherpe boterbloem | O | = | | | |
| <i>Ranunculus flammula</i> | Egelboterbloem | O | > | | | x |
| <i>Ranunculus repens</i> | Kruipende boterbloem | O | = | | | |
| <i>Ranunculus sceleratus</i> | Blaartrekkende boterbloem | R | | | | |
| <i>Rhamnus cathartica</i> | Wegedoorn | | R | | | |
| <i>Rhamnus frangula</i> | Sporkehout | | O | | | |
| <i>Rhinanthus angustifolius</i> | Grote ratelaar | A | = | | | x |
| <i>Ribes rubrum</i> | Aalbes | | R | | | |
| <i>Rubus fruticosus</i> | Gewone braam | | O | | | |
| <i>Rubus idaeus</i> | Framboos | | O | | | |
| <i>Rumex acetosa</i> | Veldzuring | O | = | | | |
| <i>Salix alba</i> | Schietwilg | | O | | | |
| <i>Salix caprea</i> | Boswilg | | O | | | |
| <i>Salix caprea x cinerea</i> | Bastaard S.x reichardtii | | A | | | |
| <i>Salix cinerea</i> | Grauwe wilg | R | > | | | |
| <i>Salix repens</i> | Kruipwilg | O | > | | | |
| <i>Sambucus nigra</i> | Gewone vlier | | O | | | |
| <i>Sambucus nigra cv Laciniata</i> | Peterselievlier | | R | | | |
| <i>Sambucus racemosa</i> | Trosvlier | | R | | | |

| | | | | | | |
|------------------------|--|----|-----|-------------|---|---|
| Samolus valerandi | Waterpunge | R | | | | x |
| Scrophularia nodosa | Knopig helmkruid | | O | | | |
| Senecio aquaticus | Waterkruiskruid | O | = | | | |
| Senecio jacobaea | Jacobskruiskruid | R | | | | |
| Senecio paludosus | Moeraskruiskruid | | R | | | |
| Solanum dulcamara | Bitterzoet | R | > | | | |
| Sorbus aucuparia | Wilde lijsterbes | | O | | | |
| Stellaria graminea | Grasmuur | | O | | | |
| Stellaria media | Vogelmuur | O | = | | | |
| Succisa pratensis | Blauwe knoop | D | = | GE | F1,2 | X |
| Symphytum officinale | Gewone smeewortel | R | >> | | | |
| Taraxacum officinale | Gewone paardenbloem | O | = | | | |
| Thalictrum flavum | Poelruit | O | = | | | |
| Trifolium pratense | Rode klaver | O | = | | | x |
| Trifolium repens | Witte klaver | O | | | | |
| Urtica dioica | Grote brandnetel | O | = | | | |
| Valeriana dioica | Kleine valeriaan | O | = | KW |  | X |
| Wetenschappelijke naam | Nederlandse naam | 03 | 89 | RL | Ab km | T |
| Valeriana officinalis | Echte valeriaan | O | = | | | |
| Veronica scutellata | Schildereprijs | R | | | | |
| Viburnum opulus | Gelderse roos | | O | | | |
| Vicia cracca | Vogelwikke | A | < | | | |
| Aantallen: | Nieuw in 2003:15 Niet in 2003, wel in 1989:50 | | | | | |
| Totaal aantal | | 97 | 132 | 2003: 14 | | |